

BUDAPESTI HIRLAP

Megjelenik mindennap, hétfőn és ünnep után való napon is.
Előfizetési árak: Egész évre 28 kor., félévre 14 kor., negyedévre 7 kor.,
egy hónapra 2 kor. 40 fl. Egyes szám ára helyben 3 fl., vidéken 10 fl.
Telefon: szerk. 53-53, kiadóh. 55-55, igazg. 53-53.

Főszerkesztő és laptulajdonos:

Rákosi Jenő.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: VIII. ker., Rökk Szilárd-utca 4. sz.
Közlekedési és hirdetés-tervezési ügyek: Rökk Szilárd-utca 4. sz. a. oldalán.
Apró hirdetések ára: Egy szó 4 fl., vastagabb betűvel 5 fl.
Hirdetések nonpareille számítással, díjszabás szerint.

A főváros magyarsága.

— Levél a szerkesztőhöz. —

Írta: Berczik Árpád.

Budapest, jul. 15.

Kedves Barátom! Vasárnapi cikkek Budapest magyarosodásáról éppen kapóra jött. Mindnyájan látjuk, érezzük, mindnyájunknak fáj, hogy azok a szép remények, melyeket ehhez kötöttünk, nem teljesültek, sőt visszaesés mutatkozik a multhoz képest.

Miben áll ez a visszaesés? Abban-e, hogy nem szaporodik a magyarul tudók száma? Dehogyan nem. A fővárosi lakosság nyolctized része, főleg a művelt, értelmes osztályban, tud — jól is tud magyarul. Mégis németül beszél.

Hányszor látjuk az utcán ezt a jeletet?

Apa és anya gyerekeikkel sétálnak. A szülők a csemetékkel a legszebb, legtisztább magyar nyelven beszélnek — aztán egymáshoz szólnak — németül!

S ezt tapasztalni minden osztályban. Minap egy rendkívül előkelő állású főtisztviselőnköt hallottam egy üzletben, a hogy a tősgyökeres magyar árusító hölgygel németre fordította beszédét. A minisztériumokban akárhányszor hallani nemcsak a szolgákat, de a kisebb tisztviselőket, sőt a nagyobbakat is, hogy németül beszélnek. Tudok hivatalszolgát, a ki egy kukkot se tud magyarul. Hol tűrnék el ezt? Csak nálunk, a hol a németeket „üldözik.”

A lapok hírt hoztak Fejérváry báró egy rendeletéről a magyar nyelv dolgában. Csakugyan kiadatott-e ez a rendelet vagy sem, arról nincs tudomásom. Kissé kételkedem benne, mert hisz még a közös hadseregnél is az oktatás nyelve az „ezred” nyelve szokott lenni. De hát tegyük föl, hogy csakugyan kiadatott. Ebben az esetben — remélem — a honvédtisztikar megérti és méltányolja a miniszter szándékát. Mert az csakugyan különös, hogyha magyar honvédtiszt németül beszél.

A többi miniszter pedig kövesse a példát és hagyja meg, hogy hivatalos helyiségben a tisztviselők egymás közt való érintkezési nyelve az államnyelv legyen; a felekre ez természetesen nem szólhat. Azokkal, főleg idegenekkel és magyarul nem tudókkal, értessék meg magukat más nyelven.

Csak hogy ez mind nem elégséges.

A fő- és székváros hatóságának, a magántársulatoknak is követni kellene ezt a példát. Senkinek családi nyelvét nem akarjuk érinteni; társalogjon otthon, a hogy akar, de mikor szolgálatban van, egymás közt beszéljen magyarul. A napokban a budai alagút két jegyszédője ékes sváb nyelvjárásban beszél egy-

mással. Szóba ereszkedem velök és mindketten kitünően, folyékonyan, tisztán beszélnek a magyar nyelvet.

A mit a hatóságok tehetnek, ha meg is teszik, mind hiába való erőlködés a társadalom segítsége nélkül.

A társadalmat kell közönyös nembánomságából fölrázni. Ki vagyunk kiáltva Európaszerte sovínisztáknak és hátrább állunk lengyeleknél, cseheknél, horvátoknál, románoknál.

Mert a társadalomban hiányzik a nemzeti lélek. Legalább Budapesten.

Félre ne értsen senki! Minden tüntetéstől, erőszakoskodástól, mindentől idegenkedem, a mi akárkinek érzését sérthetné. Önkéntesnek, a társadalom különböző rétegeiből fölfakadónak óhajtánám ezt a mozgalmat.

Budapest nagyváros, sok idegen elemmel; nem szabad az életet itt senkire se kényelmetlenné tenni. Ugyis azt hiszik sokan például Németországban — (magam hallottam!) — hogy Budapesten az utcán tilos a német szó! (!) Az idegenforgalmat nem szabad megnehezíteni, megakasztani. A ki nem tud magyarul, beszéljen bármely nyelven — *de a ki magyarul tud, szükség nélkül ne beszéljen másképp, mint magyarul.*

Ezt a jelszót kellene kiadni társadalmi köreinknek, kaszinóinknak.

A nyelv használata nagyrészt szokás. Az ember azon a nyelven beszél legszívesebben, a melyen legkönnyebben fejezi ki gondolatait. Ez az oka, hogy az idegenből átvedlő elemek még sokáig élnek anyanyelvökkel. A magyar nyelv nekik ünneplő ruha, melyben nem érzik magukat olyan kényelmesen, mint a hétköznapi zubbonyban.

De a magyar nyelv folytonos használata által, az lassankint megszokássá — zubbonyná válik.

S a mi ma szokás egy osztálynál, azt a többi követi, vagy divatból vagy kénytelenségből.

Ha háziasszonyaink a piacon, vásárcsarnokban magyarul fognak beszélni, a kofák lassankint ráfanyalodnak a magyar szóra. A hogy mi most vagyunk, a kofa kedvéért németül beszél az urasszony.

Semmi tüntetés tehát, hanem komoly akarat! Kiki a maga — bármi szerény körében — terjeszse a nyelvet következetesen.

Vegyünk példát a románokról. A románság rohamosan terjed a magyarság és szászág rovására. Pedig nincs a kezében semmi állami hatalom. Tisztán társadalmi uton terjeszkedik.

A román nyelvnek szerencséje, hogy — ragad. Igen könnyű nyelv, a mit fájdalom a magyarról nem mondanak. De a román, főleg a román asszony való-

ságos nyelvterjesztő. Nem beszél másképp, mint románul, „ha agyonütik se.”

Mindenkit rákényszerít a román szóra. A mely székely, magyar vagy szász ember román nőt vesz el, az el van veszve.

Egy szerb ügyvéd beszélte nekem az esetet, hogy egy román paraszt beállit az irodájába. Elkezd beszélni románul.

Az ügyvéd nem tud olábul s fölszólitja: beszéljen szerbül, magyarul vagy németül.

A paraszt csak nem teszi meg s végre otthagyja az ügyvédet.

Nemsokára visszajön.

Előbbi játék!

Erre az ügyvéd összeszidja, hogy mit lopja az idejét; ha csak románul tud, menjen román ügyvédhez.

A paraszt himez-hámoz, mig az ügyvéd megint kiutasítja.

Ekkor aztán végszükségben megszólal a román paraszt — magyarul.

Ki oltja a fajba ezt a szívósságot?

Az bizony velök születik.

Bár velünk is született volna!

Tehát indulj meg — társadalom!

Lusta vagy, tisztelt társadalom?

Majd fölráz az ifjuság — és az asszony! Ez a két elem vegye a kezébe s biztos a győzelem!

Sovinizmus, de okos legyen ez a sovinizmus. Nem azt hirdetném: ne tanulj németül, mert azzal csak magunknak ártunk. Minél kisebb fegyverzettel jelenünk meg a küzdés porondján, annál biztosabb, hogy legyürnek. Ne gyűlöld a német nyelvet, de szeresd — imádd a magyart!

Hiszen végre is nem éppen szégyen Vörösmarty, Petőfi, Arany, Jókai nyelvért rajongni. Nem is éppen utolsó hely magyarnak lenni. Bizonyítja azt a sok magyar, a ki egyszerre — van, mihelyt a Lajtát átlépik. Ó, ha annyian beszélnének itthon magyarul, mint külföldön! Bár, a ki künn nagyra van magyarságával, itthon ne tagadná meg.

Nem kell ehhez más, csak egy kis lelkeség.

Mint a milyen lelkeséget csodálva lát az ember most — Irországbán.

Irország századok óta elhagyta nyelvét s elangolosodott — nyelvben. Csak a szelleme, a véralkata maradt meg irnek. Most belátja, hogy nyelv nélkül nem nemzet és visszahódítja. Irországbán már csak 70.000 ember beszél tisztán gael nyelven és vagy 300.000 beszél két nyelven, gael és angol nyelven. A többi mind angollá lett. S ez a tömeg mit csinál? Visszatanulja anyanyelvét, ősei nyelvét. A parasztsághoz megy, attól tanulja el a kimult nyelvet, az elfelejtett régi gael szokásokat, játékokat. Arról

nem álmodik, hogy az angol nyelvet elhagyja, az kell neki az életre. Kétnyelvű (bilingvista) akar lenni! Angolul fog beszélni, hogy kenyerét megkeresse, gael nyelven, hogy lelke legyen.

Lebegjenek ezek a példák előttünk. Nem németeket akarunk nyelvüktől megfosztani — magyarokat és azokat, kik magyaroknak tartják magukat, kell rákapatnunk, hogy fővárosunknak a magyar szint megadják. Szállja meg a nemzeti lélek a magyarságot, vezéreinktől le az utolsóig, kibén szív és értelem lakik és — Budapest máról-holnapra magyar lesz, magyar főváros, nemcsak Magyarország fővárosa.

A ki így gondolkozik, érez és működik, az nem bánt senkit, mert csak erkölcsi tényezőkkel dolgozik és csak azt kívánja, a mi jogos.